

Stemmingen en Koersen

Discriminatie in de eerste helft van 2016,
een overzicht in vogelvlucht

Rotterdam, oktober 2016

Inleiding

RADAR behandelt meldingen en klachten over discriminatie. Jaarlijks rapporteren we uitgebreid over onze meldcijfers. Toch is daarmee het beeld nog niet compleet. De incidenten die aan deze klachten en meldingen ten grondslag liggen staan niet op zichzelf maar vinden plaats in een maatschappelijke context die zich moeilijker vast laat leggen. Uitspraken van publieke figuren, berichtgeving van media, politieke en maatschappelijke ontwikkelingen en overheidsbeleid kunnen van invloed zijn op discriminatie en gevoelens van uitsluiting. In deze notitie presenteren we in vogelvlucht de ontwikkelingen die volgens ons in de eerste helft van 2016 van invloed zijn geweest op het discriminatiebeeld in gemeenten in Nederland. We richten ons daarvoor op drie terreinen, namelijk: maatschappelijk klimaat en publieke discussies, ontwikkelingen in discriminatiebestrijding door overheid en werkgevers en tot slot landelijke cijfers over discriminatie en onderzoeken

Maatschappelijk klimaat en publieke discussies

Het maatschappelijk debat over discriminatie en racisme wordt in de eerste helft van 2016 volop gevoerd. Het zijn met name de activiteiten en uitspraken van bekende Nederlanders die het debat voeden en een stroom aan reacties tot gevolg hebben. Denk hierbij aan het besluit van Erik van Muiswinkel om niet langer de rol van Hoofdpiet te spelen in het Sinterklaasjournaal, de keuze van Sylvana Simons om zich aan te sluiten bij de politieke beweging Denk en rapper Typhoon die op sociale media vertelt over zijn aanhouding. We behandelen ze hieronder in het kort.

Johan Derksen krijgt kritiek en bijval

Johan Derksen zegt half april in het televisieprogramma Voetbal Inside dat voetbalclubs 'naar de klote gaan' omdat hun velden in de buurt liggen van plekken waar veel Marokkaanse gezinnen wonen. "Dan krijgen Marokkaanse spelers de overhand in de selectie, dat functioneert haast nergens." Derksen krijgt veel kritiek op zijn

generaliserende uitspraken maar ook bijval. Zo verklaart minister Edith Schippers dat Derksen een reëel probleem constateert. Ook op sociale media wordt gezegd dat Derksen een probleem durft te benoemen. Directeur amateurvoetbal Jan Dirk van der Zee verklaart tegen de NOS dat de uitlatingen van Derksen nergens op zijn gebaseerd. Oud-international Dries Boussatta, die zelf een Marokkaanse achtergrond heeft, vindt de kritiek selectief: "Hoeveel generaties duurt het voordat wij worden gezien als jullie?"

Spanningen tussen Turkse Nederlanders

De mislukte coup in Turkije half juli zorgt voor grote spanningen binnen de Turks-Nederlandse gemeenschap en roept zorgen op over de invloed die de Turkse regering wil uitoefenen op Turkse-Nederlanders. Eerder dit jaar zijn er incidenten waarbij de zogenaamde loyaliteit van Turkse Nederlanders onder een vergrootglas komt te liggen. Dat is bijvoorbeeld het geval als het Turkse consulaat eind april een e-mail stuurt aan Turks-Nederlandse organisaties waarin wordt opgeroepen om beledigingen aan het adres van president Erdogan, Turkije en het Turkse volk te melden. Het leidt tot ophef in Den Haag, waarbij de Nederlandse regering protest aantekent. Het consulaat verklaart dat het om een misverstand gaat. Ook columniste Ebru Umar zoomt in op de positie van Turkse Nederlanders met haar beschuldigingen van klikgedrag. Ze doet deze uitlatingen na haar aanhouding in Turkije, die eveneens voor veel maatschappelijke beroering zorgt. Premier Rutte neemt persoonlijk contact op met de columniste, Tweede Kamerleden laten op Twitter hun afkeuring blijken en journalistenvakbond NVJ plaatst openlijk vraagtekens bij de mensenrechtensituatie in het land. En dan klinkt ook nog regelmatig het verwijt aan de voormannen van de politieke beweging DENK, Tunahan Kuzu en Selçuk Öztürk, dat ze zich zouden laten leiden door de Turkse overheid.

Etnisch profileren

De discussie over etnisch profileren door de politie wordt nieuw leven ingeblazen door een bericht van Typhoon. De rapper wordt in Zwolle staande gehouden door twee agenten omdat zijn witte SUV niet zou passen bij zijn

leeftijd en huidskleur. "De dienstdoende agent (vriendelijke vent, daar niet van) gaf toe dat hij bevooroordeeld was", schrijft Typhoon op zijn Instagram-pagina. Het nieuws verspreidt zich razendsnel via sociale media. "Ik kies ervoor dit nu te delen omdat dit niet een op zichzelf staand iets is. Het is niet alleen de politie, dit is een dikke error in de NL'se samenleving", schrijft Typhoon verder. Amnesty International noemt in een rapport uit 2013 etnisch profileren al een probleem in Nederland. RADAR bracht etnisch profileren breed onder de aandacht met het rapport Effecten van ervaren selectiviteit bij politiecontroles uit 2014. Minister Van der Steur erkent dat etnisch profileren voorkomt bij de politie, maar volgens hem niet structureel. In een artikel in NRC komen advocaat Gerald Roethof, ondernemster Dionne Abdoelhafiez Khan en directeur Atılay Uslu van vliegtuigmaatschappij Corendon aan het woord die allemaal meer dan eens om onduidelijke redenen zijn aangehouden. Rapper Gideon Everduin strijdt al jaren tegen etnisch profileren. Hij wil een app laten ontwikkelen waarmee burgers etnisch profileren snel en makkelijk kunnen melden. Op die manier wil hij harde cijfers verzamelen. Mede door deze ontwikkelingen wordt etnisch profileren door de politie op alle niveaus besproken.

Hoofdpiet neemt ontslag

De discussie over Zwarte Piet begint dit jaar al vroeg en het is de Hoofdpiet zelf die de discussie aanzwengelt. Cabaretier Erik van Muiswinkel laat 24 mei weten te bedanken voor de rol van Hoofdpiet in het Sinterklaasjournaal van de NTR. Een rol die hij 18 jaar heeft vertolkt. Volgens Van Muiswinkel gaat de NTR onvoldoende mee in de roep om een andere Piet, iets waar hij zelf ook sinds 2013 voor pleit. "De publieke omroep kan er niet aan voorbij dat sommigen het typetje als kwetsend en racistisch zien." Hij vond de roetpieten in 2013 een goede zet. "Maar vorig jaar stokte alles, helaas." Ook Jochem Myjer, die de rol speelt van Pietje Paniek, haakt af met als reden dat hij geen tijd meer heeft. Ruim honderd acteurs, programmamakers, sporters en andere BN'ers ondertekenen een open brief aan de NTR waarin ze pleiten om Zwarte Piet in zijn huidige vorm uit te zwaaien. "De NTR is niet zomaar een omroep. De NTR is een omroep

met een wettelijke opdracht. Met haar programma's moet zij een bijdrage leveren aan educatie, diversiteit, cultuur en jeugd. De omroep is speciaal in het leven geroepen om zogenaamde kwetsbare doelgroepen en genres te bedienen", staat in de brief.

Burgemeester Tilburg trekt aanklacht in

Hoe gevoelig beschuldiging van discriminatie ligt in Nederland, blijkt ook uit een incident in Tilburg. Burgemeester Peter Noordanus haalt zich de woede van een groot deel van zijn bevolking en in het speciaal de stedelijke uitbaters op de hals als hij aangifte doet van discriminatie door café de Slijterij. De burgemeester heeft van een vrouw met een Turkse achtergrond en haar man te horen gekregen dat ze zijn geweigerd bij het café en wil een signaal afgeven. Niet alleen op sociale media, ook in de horeca, wordt vervolgd gereageerd. Met name omdat hij niet naar de andere kant van het verhaal heeft geïnformeerd. De burgemeester trekt de aanklacht in. In samenspraak met de horeca start hij een actie met mystery guests, mensen met verschillende culturele achtergronden die onaangekondigd cafés bezoeken, om zicht te krijgen op het toelatingsbeleid en weigeringen in de plaatselijke horeca.

Sylvana Simons in de politiek

Het is het gesprek van de dag: presentatrice Sylvana Simons sluit zich aan bij DENK, de politieke beweging van voormalige PvdA-Kamerleden Tunahan Kuzu en Selçuk Öztürk. Ze maakt dit zelf bekend tijdens een uitzending van [DWDD op 18 mei](#). Wat volgt is een stroom aan reacties, waaronder ook veel racistische en seksistische opmerkingen. Op sociale media wordt ze uitgemaakt voor 'jankneger', 'aap' en 'Zwarte Piet'. Op Facebook verschijnt het event Uitzwaaidag voor Sylvana Simons, die door 44.000 mensen leuk wordt gevonden. Sylvana Simons zegt onder andere bij RTL Late Night dat ze zich minder veilig voelt. Eind mei doet ze aangifte. In [een verklaring van DENK](#) zegt ze hierover: "Ik zie het als mijn plicht om aangifte te doen, want het bestrijden van onrecht begint altijd bij het melden hiervan. Het wordt tijd dat in onze samenleving het besef doordringt dat er één duidelijke rode lijn wordt getrokken: daders van

discriminatie, seksisme en racisme worden aangegeven, opgespoord en bestraft.”

Volgens het OM, dat een onderzoek is gestart, gaat het om 40.000 reacties. Het OM beperkt zich tot de zwaarste gevallen en waarschuwt dat het lang kan duren voordat de verdachten daadwerkelijk voor de rechter staan.

Op de stroom negatieve reacties wordt geschokt en verontwaardigd gereageerd. Premier Rutte noemt de reacties ronduit walgelijk. De maker van de Uitzwaaidag op Facebook is volgens de premier een idioot. Het weekblad Elsevier zet Simons op de cover met de tekst: Nederland is ook van Sylvana. Cyriel Triesscheijn, directeur-bestuurder van RADAR en Art.1, stelt in een artikel in de Volkskrant: “Deze casus is exemplarisch voor het toenemende racisme op sociale media. Het worden steeds meer asociale media ”

Niet alleen de massaliteit van discriminerende opmerkingen op internet is verontrustend, ook het feit dat het steeds openlijker wordt geuit. Zo treedt de maker van de Uitzwaai pagina voor Sylvana Simons, de 23-jarige Donny Bonsink, nu onder zijn echte naam naar buiten en vertelt hij uitgebreid zijn verhaal in NRC Handelsblad. Minister Lodewijk Asscher spreekt van walgelijke vormen van racisme die hem met afgrijzen vervullen. “Voor een aantal mensen is de grens echt weg, er is geen enkele drempel. Als je doorklikt zie je soms een brave huisvader of iemand die enthousiast over haar werk vertelt. Het gaat om heel veel reacties, er is wat dat betreft een beerput opengegaan”, zegt hij voor de camera van de NOS. Asscher krijgt zelf ook regelmatig te maken met negatieve en antisemitische berichten via sociale media. In februari bijt hij van zich af [in een scherp bericht op Facebook](#), van doodsb bedreigingen doet hij naar eigen zeggen altijd aangifte. Hoogleraar immigratierecht Peter Rodrigues van de Universiteit Leiden, onder meer gespecialiseerd in discriminatie, ziet één positief aspect aan wat er gebeurt rond Simons: “Het debat over racisme krijgt hiermee een impuls. Over dit onderwerp moet een publiek debat worden gevoerd”, zo verklaart hij in de Volkskrant.

Toon van het debat

In het Nationaal Actieprogramma Discriminatie staat dat de Nederlandse overheid wil samenwerken met sociale-mediabedrijven bij het vinden van maatschappelijke organisaties die een tegengeluid kunnen laten horen op sociale media en daarmee discriminatie preventief tegengaan. Bedrijven als Twitter, Facebook en YouTube ondersteunen maatschappelijk organisaties met trainingen om hun boodschap beter uit te dragen maar ervaren dat het vinden van de juiste organisaties vaak lastig is.

Hoewel mensen in het maatschappelijk debat over discriminatie steeds meer tegenover elkaar komen te staan, elkaar verbaal bestoken en er weinig ruimte lijkt voor nuance, zijn er ook mensen die zich kwetsbaar opstellen. Zeer persoonlijk zijn de bijdragen van volkskrantjournalisten Nadia Ezzeroili en Sander van Walsum. Ezzeroili publiceert in januari [een bijdrage](#) waarin ze uitlegt waarom ze zich geen Nederlander meer noemt maar Marokkaan. Ondanks haar maatschappelijk succes, een droombaan bij een kwaliteitskrant, wordt ze naar eigen zeggen niet geaccepteerd in de witte hogere middenklasse en ziet ze overal om zich heen de intolerantie tegen mensen met een andere culturele achtergrond. Ze noemt de Hollandse droom een deceptie “omdat het een droom is met een onhaalbare voorwaarde: dat niemand iets van je afkomst voelt. Die moet je tot moes stampen en verzwijgen.”

“Mijn morele kompas lijkt te haperen”, staat boven [het artikel van Sander van Walsum](#), die zichzelf introduceert als: man, wit, 58. Van Walsum schrijft dat hij uit een progressief nest komt, waar werd gesympathiseerd met de strijd van Martin Luther King en We shall overcome met enige regelmaat uit de speakers schalde. Maar wat je vroeger gewoon kon zeggen wordt nu als racistisch of koloniaal betiteld. “Je hebt soms het gevoel dat je morele kompas hapert. Dat het je ontbreekt aan empathie met mensen die problemen hebben met dingen waar je zelf helemaal geen problemen mee hebt.”

Oplossingen kunnen beide auteurs niet geven, zo constateren ze zelf. Ezzeroili schrijft dat relatietherapie niet meer overwogen hoeft te worden omdat scheiding van tafel en bed al

een feit is. Van Walsum concludeert dat hij een kind van zijn tijd is. Daar kan hij zich relationeel van losmaken - tot op zekere hoogte - maar niet emotioneel. Maar ook al is een oplossing niet in zicht, door zich op deze manier kwetsbaar op te stellen laten beide auteurs zien wat hun beweegt en dat hun opvattingen niet uit de lucht zijn komen vallen maar het gevolg zijn van een proces. Dit kan met een beetje welwillendheid leiden tot meer begrip voor elkaar.

Houding tegenover vluchtelingen

Begin 2016 bestaat grote onzekerheid over de vluchtelingenstroom naar Nederland. In het politiek debat bestaat de vrees dat de vluchtelingenstroom in het voorjaar weer zal toenemen. Immigratie en integratie wordt door meer dan de helft van de Nederlanders genoemd als het grootste maatschappelijke probleem, blijkt uit het onderzoek [Burgerperspectieven](#) van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Over vluchtelingen zijn de meningen sterk verdeeld. Naast uitgesproken voor- en tegenstanders van opvang bestaat er een grote middengroep die neutraal is of twijfelt. Vooral over culturele verschillen en druk op voorzieningen, zoals woningen, maken mensen zich zorgen.

Verzet tegen opvanglocaties

Het verzet tegen nieuwe locaties voor opvang van vluchtelingen gaat door. In Heesch, een dorp van 12.000 inwoners dat valt onder de gemeente Bernheze, wordt bij een mogelijke opvanglocatie een dode big opgehangen in een boom. De opvang voor 500 vluchtelingen voor de duur van tien jaar is voor sommige bewoners te veel en te lang. Wat wordt aangekondigd als een net protest door een groep bezorgde bewoners loopt volledig uit de hand. De ME wordt bij het gemeentehuis bekogeld met stenen en vuurwerk. De gemeente Enschede ziet zich eind januari genoodzaakt een bijeenkomst over het te bouwen asielzoekerscentrum voor 600 vluchtelingen af te blazen na bedreigingen. In februari is de sfeer opnieuw gespannen. Voor een protestmars van DTG (Demonstranten tegen Gemeenten) wordt de noodverordening ingesteld en een politiemacht op de been gebracht. Bij de mars lopen ook aanhangers mee van Pegida, de anti-islambeweging die uit Duitsland is overgewaaid. Enkele

aanhangers worden gearresteerd omdat ze een spandoek meedragen met een hakenkruis. In Lunteren worden bij recreatiecentrum De Goudsberg in februari dode varkens achtergelaten. Op deze plek zijn plannen voor een kleinschalige opvang. Ook in Veen vindt een incident plaats. Op 22 januari worden een Syrische vluchteling en zijn 2 dochters opgeschrikt als het wc-raam van hun woning wordt ingegooid met een baksteen. Politieagenten komen poolshoogte nemen. Terwijl de agenten zich in de woning bevinden wordt buiten de politieauto in brand gestoken.

Burgemeesters in Nederland geven de voorkeur aan kleinschalige opvang omdat dat zowel beter zou zijn voor het draagvlak onder de bevolking als voor de integratie van asielzoekers. In een [onderzoek van Nieuwsuur](#) spreekt 9 op de 10 burgemeesters steun uit voor de burgervaders van Boxtel en Heusden, die hun plannen voor kleinschalige opvanglocaties onder de aandacht hebben gebracht van het COA en Den Haag, maar daarover vooralsnog geen uitsluitsel krijgen.

Huisvesting statushouders

Doordat het aantal vluchtelingen sterk afneemt komt het accent te liggen op de volgende grote uitdaging: de huisvesting van statushouders. Lokale overheden moeten bij de huisvesting afwegingen maken tussen de urgentie van de nieuwkomers en de urgentie en behoeften van de inwoners die op een wachtlijst staan. Betaalbare huisvesting is nu eenmaal een schaars goed. In de gemeente Rotterdam koopt het fonds Verre Bergen woningen voor vluchtelingen die hier ook begeleiding krijgen bij de integratie. In de eerste helft van 2016 wordt de wettelijke taakstelling voor het huisvesten van statushouders niet gehaald. Het zijn met name alleenstaanden en mensen die wachten op gezinshereniging waarvoor woonruimte moeilijker te vinden is. De vier grote steden (Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam) dreigen medio april een akkoord over het huisvesten van bijna achtduizend statushouders naar de prullenbak te verwijzen. De reden is onvoldoende financiële steun van het Rijk. De grote steden becijferen dat 8.000 euro per asielzoeker nodig is voor huisvesting en begeleiding bij het vinden van werk, scholing en sociale contacten.

Zonder voldoende financiële middelen schetsen de gemeenten een somber beeld: “Dan weten we zeker dat we mensen voorbereiden op een leven buiten onze maatschappij, met een levensgroot risico op langdurige afhankelijkheid van een uitkering. Die verantwoordelijkheid willen en kunnen wij niet nemen”, zo staat in [een open brief in de Volkskrant](#).

Spanningen in de opvang

In het begin van het jaar legt de toestroom van vluchtelingen een grote druk op de noodopvang. Met name de situatie in noodopvang Heumensoord laat te wensen over. Asielzoekers gaan de straat op om te protesteren tegen onder andere het gebrek aan privacy, rust en leefgeld, en de uitzichtloosheid in de asielpcedure. De kritiek wordt bevestigd door het College voor de Rechten van de Mens, dat samen met de Nationale Ombudsman medio januari een bezoek brengt aan Heumensoord. “Grootschalige opvang is schadelijk voor de veiligheid en gezondheid van asielzoekers”, concludeert het College, dat tevens een aantal aanbevelingen doet om de situatie te verbeteren.

Er verschijnen steeds meer berichten dat met name lhbt-vluchtelingen in de opvang doelwit zijn van pesterijen, bedreigingen en intimidatie. Onder meer COC Nederland luidt hierover al in oktober 2015 de noodklok. Over de vraag of lhbt-vluchtelingen voor hun eigen veiligheid apart opgevangen moeten worden, bestaat grote politieke verdeeldheid. Met name staatssecretaris Klaas Dijkhoff, regeringspartij VVD en de Rotterdamse burgemeester Ahmed Aboutaleb zijn tegenstanders van aparte opvang omdat ze vinden dat zo'n voorziening indruist tegen de Nederlandse normen en waarden en het gelijkheidsbeginsel. Eind februari neemt de Tweede Kamer een motie aan voor aparte en veilige asielopvang voor kwetsbare groepen. Hierin worden naast homoseksuelen, lesbiennes en transgenders ook christenen met zoveel woorden genoemd. In de praktijk komt aparte opvang moeilijk van de grond. Wel schrijft het kabinet dat er aparte opvang komt voor daders en er worden vertrouwenspersonen ingesteld. Gemeenten, maatschappelijke organisaties en belangenbehartigers ondertekenen een

moreel appel waarin ze staatssecretaris Dijkhoff vragen om COA locaties beter te faciliteren bij het zorgen voor een veilige omgeving van lhbt's. Onder meer in Amsterdam, Almere en Zeist komen aparte vleugels en er is in elke opvanglocatie van het COA een vertrouwenspersoon bij wie lhbt-asielzoekers zaken als discriminatie en bedreiging kunnen aankaarten. Het COC noemt de maatregelen 'stapjes in de goede richting' maar blijft zich zorgen maken over de veiligheid van lhbt's in de opvang.

Perspectief vluchtelingen

In de Nederlandse samenleving dreigt een nieuwe onderklasse te ontstaan van vluchtelingen, waarin werkloosheid en criminaliteit een grote rol spelen. Deze waarschuwing komt van onderzoekers van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Justitie, het Sociaal en Cultureel Planbureau en de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Ze baseren dit op een studie naar de integratie van 33 duizend asielmigranten, die in de jaren tachtig en negentig naar Nederland kwamen en een verblijfsvergunning hebben gekregen. Door de lange wachttijd op een status en woning en de verloren tijd in opvangcentra verloopt integratie veel stroever dan bij arbeidsmigranten. Vijf jaar na aankomst heeft een kwart een betaalde baan van meer dan 30 uur, na 15 jaar is dat 35 procent. Ook de criminaliteit onder de groep asielmigranten is drie keer hoger. Al wordt daar ook direct de kanttekening bij gemaakt dat de dadergroep, jonge alleenstaande mannen in de Randstad, procentueel niet criminel is dan autochtonen met hetzelfde profiel. Sterker, verhoudingsgewijs plegen ze minder misdrijven dan jonge, alleenstaande werkloze autochtonen. In de aanbevelingen staat onder andere dat de regels om tijdens het verblijf in het asielzoekerscentrum te mogen werken versoepeld zouden moeten worden. Bij huisvesting van asielzoekers verspreid over Nederland moet rekening gehouden worden met werkgelegenheid. Verder wordt gerefereerd aan Zweeds onderzoek waaruit blijkt dat goed geïntegreerde asielzoekers met veel werkervaring en een goed inkomen eerder terugkeren.

Om vluchtelingen meer kans te geven op een betaalde baan, moeten gemeenten eerder starten met arbeidsbemiddeling. Dit is een van de vier aanbevelingen in de publicatie [Vluchtelingen aan het werk](#) van Kennisplatform Integratie en Samenleving (KIS) na een enquête onder 200 gemeenten. Nu wacht een derde van de gemeenten tot de inburgering is afgerond. Ook een intensievere samenwerking met werkgevers is nodig om voldoende werk(ervarings)plaatsen voor vluchtelingen te creëren. Uit een enquête blijkt dat gemeenten zich zorgen maken over de kansen van vluchtelingen op de arbeidsmarkt. Gemeenten schatten dat zo'n 60 procent van de vluchtelingen pas kans op werk heeft na het volgen van een aanvullende opleiding of het doen van vrijwilligerswerk. Daarbovenop is dertig procent volgens gemeenten niet bemiddelbaar naar werk.

Ontwikkelingen in discriminatiebestrijding door overheid en werkgevers

Ratificatie VN-Verdrag handicap

Nederland ratificeert op 14 juni het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, tien jaar nadat het door de VN is aangenomen. Hierdoor krijgen mensen met een beperking of chronische ziekte op basis van de Wet gelijke behandeling recht op toegang tot goederen en diensten. Dit betekent dat horecagelegenheden, musea, winkels, bioscopen, verzekeraars en zorginstellingen verplicht zijn om aanpassingen te doen voor mensen met een beperking en hulphonden toe te laten. Voorbeelden van aanpassingen zijn het plaatsen van een loopplank of het voorlezen van een menukaart. De wet gold al voor onderwijsinstellingen, werkgevers, aanbieders van woningen en openbaarvervoersbedrijven. Mensen met een beperking die zich gediscrimineerd voelen, kunnen zich wenden tot het College voor de Rechten van de Mens. Op de website van het College staat dat één op de acht Nederlanders te maken heeft met een langdurige fysieke, psychische, verstandelijke, intellectuele of zintuigelijke beperking. Een deel daarvan heeft nog altijd een achtergestelde positie, waardoor zij niet volwaardig aan de samenleving kunnen

meedoen. De campagne 'zet een streep door discriminatie' zal zich, aansluitend op de ratificatie, in de tweede helft van 2016 richten op de grond handicap.

Meer vrouwen aan de top

Nog altijd zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in de top van bedrijfsleven en (semi-) overheid. Volgens de richtlijnen van de overheid moet ten minste 30 procent van de zetels in raden van bestuur en raden van commissarissen door vrouwen worden bezet. Om de instroom van vrouwen in topfuncties te versnellen lanceren werkgeversorganisatie VNO-NCW en Talent naar de top de Stichting Topvrouwen. Deze stichting beschikt over een lijst met bijna duizend hoog gekwalificeerde vrouwen die per direct kunnen beginnen als commissaris of bestuurder. Meer vrouwen aan de top is niet alleen eerlijker maar draagt ook in belangrijke mate bij aan het innovatieve en wendbaar vermogen van bedrijven.

Duwtje in rug 50-plussers

Leeftijdscriminatie op de arbeidsmarkt zorgt dat veel mensen buiten spel staan. Met name voor 50-plussers is het moeilijk om aan een baan te komen. Uitzendkoepels ABU en NBBU roepen hun leden op om bij elke vacature minstens één 50-pluskandidaat voor te dragen. De actie sluit aan bij een al langer lopende campagne van UWV en MKB Nederland om werkloze ouderen aan een baan te helpen. Ongeveer 3 procent van de Nederlandse beroepsbevolking is langer dan een jaar op zoek naar een baan, onder 50-plussers is dit 5 procent. Werkgevers laten zich vaak door vooroordelen leiden, ze vinden ouderen te duur, te weinig flexibel en ze denken dat ouderen vaker ziek zijn. Vooral in de vastgoedsector en ict komen oudere werknemers moeilijk aan de slag.

Aanpak arbeidsmarktdiscriminatie

Minister Asscher lanceert op 31 mei een nationale campagne tegen arbeidsmarktdiscriminatie. De campagne richt zich op het wervings-en-selectieproces, en met name de onbewuste vooroordelen die kunnen leiden tot discriminatie. Op de website www.discriminatie.nl zijn tips en tricks te vinden om het wervings-en-

selectieproces eerlijker te laten verlopen en kunnen bezoekers een test doen waaruit blijkt in hoeverre ze zelf onbewuste vooroordelen hebben.

Eerder dat jaar luiden verschillende partijen in de Tweede Kamer de noodklok over discriminatie op de arbeidsmarkt. Aanleiding is de bespreking van het rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau uit juni 2015 naar discriminatie op de Haagse arbeidsmarkt. Daaruit blijkt dat Hindoestaanse Nederlanders en Marokkaanse Nederlanders worden gediscrimineerd in het wervings-en-selectieproces. Naar aanleiding van het onderzoek start de gemeente Den Haag begin 2016 een pilot met anoniem solliciteren. Ook in Utrecht start een proef en Amsterdam volgt mogelijk nog. Het Ministerie van Sociale Zaken gaat deze projecten monitoren en stimuleren. De eerste tussenrapportage verschijnt eind juni maar het is nog te vroeg om uitspraken te doen over de resultaten

De maatregel om bedrijven die strafrechtelijk vervolgd zijn voor discriminatie, niet meer in aanmerking te laten komen voor overheidsopdrachten, blijkt in de praktijk weinig uit te richten. In de twee jaar dat de maatregel bestaat, is nog geen enkel bedrijf bestraft. In een debat met de Tweede Kamer geeft minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Asscher toe dat het moeilijk is om bedrijven op de vingers te tikken omdat discriminatie vaak moeilijk te bewijzen is. Op verzoek van de Kamer gaat Asscher onderzoeken of het College voor de Rechten van de Mens en de arbeidsinspectie betrokken kunnen worden bij het sanctioneren van werkgevers die zich schuldig maken aan discriminatie.

Discriminatie op het werk is een van de onderwerpen in de campagne Ongewenst gedrag, die 6 juni van start gaat. In [de factsheet bij de campagne](#) staat dat 1,2 miljoen mensen afgelopen jaar te maken hebben gehad met discriminatie, pesten of (seksuele) intimidatie op het werk. TNO becijfert dat ongewenst gedrag de oorzaak is van gemiddeld 7 extra verzuimdagen per slachtoffer, wat neerkomt op een totale schadepost van 1,7 miljard euro aan doorbetaald loon. Op de website moettochkunnen.nl kunnen werkgevers en

werknemers in gesprek gaan over ongewenst gedrag. Daarnaast is er een team deskundigen die bedrijven desgevraagd adviseert hoe met ongewenst gedrag om te gaan. Inspectie SZW heeft aangekondigd speciale aandacht te besteden aan ongewenst gedrag bij controles op de werkvloer.

Het rapport [Samen bruggen bouwen en verschillen viëren](#) van het Comité 21 maart bevat 65 aanbevelingen tegen racisme en discriminatie. Het Comité is een burgerinitiatief waarbij meer dan honderd organisaties en actiegroepen zijn aangesloten. De aanbevelingen komen voort uit lezingen, discussies en andere bijeenkomsten die plaatsvonden in de actiemaand 'Allemaal anders, allemaal gelijk'. Het Comité roept politieke partijen op om de aanbevelingen te gebruiken in hun programma voor de komende Tweede Kamerverkiezingen.

Actieprogramma discriminatie

Op 22 januari is de jaarlijkse discriminatiebrief aan de Tweede Kamer gestuurd, waarin het Nationaal Actieprogramma tegen Discriminatie is opgenomen. Het betreft een herijking van het Actieprogramma bestrijding van discriminatie uit 2010. De drie hoofdpunten uit het actieprogramma zijn gericht op preventie en bewustwording, versterking van samenwerking en infrastructuur en aandacht voor lokale aanpak van discriminatie. Daarnaast is een overzicht opgenomen van lopende en nieuwe maatregelen om discriminatie van bepaalde groepen aan te pakken: in het actieprogramma uit 2010 wordt nauwelijks aandacht besteed aan discriminatie van moslims, vrouwen, mensen met een handicap en aan anti-zwart racisme, waardoor een inhaalslag nodig is.

Om een brede beweging richting een inclusieve (semi) overheid in gang te zetten gaat in 2016 het programma inclusieve overheid van start. Meer gemeenten moeten op de hoogte worden gebracht van het Charter Diversiteit en de mogelijkheden die het Charter biedt aan gemeenten. Het diversiteitscharter, dat in juli 2015 werd gepresenteerd door Stichting van de Arbeid, is inmiddels door de helft van de ministeries en de G4 ondertekend. Dit jaar moeten de rest

van de ministeries volgen. Om diversiteit op de arbeidsmarkt te kunnen monitoren, wordt een verkennende studie uitgevoerd naar het ontwikkelen van een barometer om culturele diversiteit op de arbeidsmarkt per bedrijf en per branche/sector in kaart te brengen, ook voor organisaties die het diversiteitscharter niet hebben ondertekend. Verder wordt samen met de G4 een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden om middels openbare aanbestedingen en opdrachten diversiteit verder te stimuleren.

Een ander belangrijk punt in het Nationaal Actieprogramma betreft het versterken van de rol van antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) zoals RADAR. Hieronder vallen onder andere het verbeteren van de rapportage van discriminatie en het vergroten van de bekendheid van ADV's. Lokale aanpak van discriminatie verdient meer aandacht. Hier ligt een taak voor gemeenten: zij worden in 2016 (nog) meer gestimuleerd om de aanpak van discriminatie op alle gronden verder te ontwikkelen en te versterken. Om dit te realiseren komt er een handreiking voor gemeenten waarin diverse onderzoeken en lokale best practices overzichtelijk gepresenteerd worden.

Landelijke cijfers over discriminatie en onderzoeken

Positiever over homoseksualiteit

Nederlanders zijn positiever gaan denken over homoseksualiteit. Tot die conclusie komt het Sociaal en Cultureel Planbureau in de lhbt-Monitor (De afkorting staat voor: lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders). De publicatie verschijnt aan de aan de vooravond van IDAHOT (International Day Against Homophobia, Transphobia) en is gebaseerd op verschillende grootschalige bevolkingsonderzoeken. In 2006 was 15 procent van de Nederlanders negatief over homo-en biseksualiteit, nu is dat 7 procent. Over transgenders denkt 10 procent negatief. De houding is in alle sociaal-demografische groepen positiever geworden, ook bij bijvoorbeeld ouderen of religieuze personen. Men heeft weinig of geen moeite met het homohuwelijk of de seksuele oriëntatie van kinderen of een leerkracht.

Negen op de tien mensen vindt dat homoseksuele mannen en vrouwen het recht hebben om hun leven in te richten zoals ze het zelf willen. Ter vergelijking: in Polen is net iets meer dan de helft van de bewoners het hiermee eens.

Toch zijn er ook punten waar nog wel een relatief negatieve houding merkbaar is: 17 procent vindt dat homoseksuelen niet dezelfde rechten hebben bij adoptie van kinderen als heteroseksuelen. Twee zoenenden mannen wordt door een op de drie mensen aanstootgevend gevonden, bij twee zoenenden vrouwen is dat ongeveer een op de vijf mensen. Mannen die hand in hand lopen, vindt een op de vijf Nederlanders aanstootgevend.

Lesbische, homoseksuele en biseksuele personen (lhb's) hebben meer dan heteroseksuelen problemen op het werk. Zo hebben lhb's vaker conflicten met collega's of leidinggevenden, krijgen ze te maken met intimidaties en kampen ze vaker met burn-outklachten. Ook voelen lhb's zich op meer plekken in de openbare ruimte onveilig, ervaren ze relatief vaak respectloos gedrag van onbekenden en personeel van commerciële en overheidsinstellingen en worden ze vaker slachtoffer van geweld dan heteroseksuelen, met name in de vorm van bedreigingen.

Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond denken vaak negatiever over homoseksualiteit dan autochtone personen. Zo staan ze afwijzender tegenover het homohuwelijk en hebben ze er vaker moeite mee als hun kind een partner zou kiezen van dezelfde sekse. Binnen alle herkomstgroepen is wel de meerderheid van mening dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen hun leven moeten kunnen leiden zoals zij dat willen, variërend van 57 procent van de Somalische Nederlanders tot 85 procent van de Surinaamse Nederlanders.

Naar aanleiding van de lhbt-monitor noemt COC Nederland het schrikbarend dat homoseksuele mannen en vrouwen twee keer vaker te maken krijgen met geweld (3,8 procent tegen 2,4 procent in de afgelopen 12 maanden; In de afgelopen 5 jaar liggen de percentages dicht bij elkaar). "Het laagje tolerantie is dunner dan het lijkt", zo verwoordt COC-voorzitter Tanja Ineke haar

gedachtes op de website van het COC.
“Zolang lhbt’s klappen krijgen omdat ze hand in hand lopen is er nog veel om voor te vechten.”

Hoe belangrijk het thema veiligheid is voor de lhbt-gemeenschap in Nederland blijkt ook na de schietpartij in homo-nachtclub Pulse in Orlando (VS), waarbij 49 mensen om het leven komen. Bij het homomonument in Amsterdam en op tal van andere plaatsen in het land worden herdenkingsbijeenkomsten gehouden. “Ik denk dat het belangrijk is omdat de gay-community zich niet altijd overal even veilig voelt. Ook hier niet helaas. Zichtbaarheid kan op dit soort momenten heel belangrijk zijn”, zegt een van de organisatoren van de bijeenkomst in Amsterdam op Nu.nl.

Bescherming transgender personen

Eén op de tien inwoners heeft een negatieve houding ten opzichte van transgender personen, zo komt naar voren uit de lhbt-monitor. Een kwart van de Nederlandse bevolking vindt dat er iets mis is met mensen die zich geen man of vrouw voelen. Bijna de helft noemt het belangrijk om bij de eerste ontmoeting te weten of iemand man of vrouw is. En iets meer dan een derde is van mening dat transgenders geslachtsaanpassende operaties zelf moeten betalen.

Het Transgender Netwerk Nederland (TNN) berekende in het najaar van 2015 na een enquête onder 351 transgenders, dat de helft van de transgenders in Nederland in het jaar daarvoor is beledigd, bedreigd of te maken heeft gehad met geweld. Openbare toiletten zijn een van de plekken waar transgenders vaak worden geconfronteerd met vervelende opmerkingen of beledigingen. Voor de gemeente Utrecht is dit aanleiding om over te gaan op genderneutrale toiletten. Te beginnen in het stadhuis en later ook in andere gemeentelijke gebouwen. De gemeente Arnhem volgt.

Minister Ronald Plasterk laat in juni op vragen van COC Nederland middels [een brief](#) weten dat hij de bescherming tegen discriminatie van transgenders wil verduidelijken in de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb). Discriminatie op grond van geslacht is al verboden. Hetzelfde wil hij doen voor mensen met een intersekse conditie, mensen die

geboren zijn met een lichaam dat niet voldoet aan de normatieve definitie van man of vrouw. In de Tweede Kamer wordt het stokje overgenomen door D66, PvdA en GroenLinks die in augustus, op de dag van de Canal Parade in Amsterdam, een initiatiefwetsvoorstel presenteren dat de rechten van seksuele minderheden zoals transgenders beter moet beschermen. Ook hier gaat het om een aanpassing van de Awgb. De partijen willen dat naast de rechtsgrond ‘geslacht’ ook de grond ‘geslachtskenmerken’ wordt opgenomen in de Awgb. Verder voorziet het voorstel in het uitbreiden van de Awgb met de gronden ‘genderidentiteit’ en ‘genderexpressie’, het begrip ‘homo- of heteroseksuele gerichtheid’ wordt vervangen door het begrip ‘seksuele gerichtheid’.

Cijfers discriminatie

Het aantal meldingen over discriminatie nam in 2015 fors af ten opzichte van 2014, blijkt uit de ‘Kerncijfers 2015: Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen’. De gezamenlijke antidiscriminatievoorzieningen registreren in 2015 in totaal 4.561 klachten. Ook als de opvallende piek in 2014 - als gevolg van de “minder minder”-oproep van PVV-politicus Geert Wilders tijdens de avond van de gemeenteraadsverkiezingen - buiten beschouwing wordt gelaten is sprake van een dalende trend in het afgelopen jaar. Op elk maatschappelijk terrein is het aantal discriminatieklachten op grond van ras het hoogst. Andere veel genoemde discriminatiegronden zijn leeftijd (564), godsdienst (399) handicap/chronische ziekte (394), geslacht (388) seksuele gerichtheid (202) en nationaliteit (162).

De meeste klachten (32 procent) spelen zich af op de arbeidsmarkt, dat is met uitzondering van 2014 het beeld van de afgelopen jaren. Het gaat zowel om discriminatie-ervaringen in de werving en selectie als discriminatie op de werkvloer. Andere klachten spelen zich af in de buurt of wijk (410), collectieve voorzieningen (654) en bij commerciële dienstverlening (467). Uit het jaaroverzicht van RADAR komt naar voren dat in meer dan de helft van de meldingen sprake is van omstreden behandeling: melders hebben het gevoel dat voor hen andere regels

gelden. Vijandige bejegening komt eveneens relatief vaak voor (32 procent), waarbij het onder meer gaat om discriminerende opmerkingen. Geweld en bedreigingen worden nauwelijks bij RADAR gemeld, waarschijnlijk wendden melders zich bij dit soort incidenten direct tot de politie

Doet het strafrecht zijn werk?

Discriminatie is strafbaar. Maar leidt aangifte of het constateren van discriminatie door de politie ook daadwerkelijk tot een veroordeling van de daders? Daar heeft onderzoeksbureau Ateno in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Veiligheid en Justitie onderzoek naar gedaan door 11.161 discriminatiezaken uit de periode 2010-2013 te volgen door de strafrechtketen: van aangifte en registratie bij de politie tot het eventuele oordeel van de rechter.

De conclusie is dat slechts een klein deel van de discriminatiezaken in de strafrechtketen leidt tot een veroordeling door de rechter. Dit heeft verschillende oorzaken. Zo is er niet in alle zaken een verdachte bekend of er is te weinig bewijs, waardoor het Openbaar Ministerie (OM) niet tot vervolging over kan gaan. Een deel van de zaken die instromen bij het OM wordt bovendien door het OM zelf afgedaan. Een andere belangrijke oorzaak is dat in verreweg de meeste zaken (90%) discriminatie een motief is bij andere delicten zoals belediging of vernieling. In slechts een deel van deze zaken eist de officier van justitie een hogere straf vanwege het discriminatoire aspect. Veel vaker hoeft een verdachte zich in deze zogenoemde commune zaken niet specifiek te verantwoorden voor het discriminatie-element. Het OM verklaart dat discriminatie weliswaar prioriteit heeft, maar dat een goede selectie van zaken noodzakelijk is om tot een vlotte afhandeling te komen. Uitgangspunt daarbij is dat de ernstigste zaak moet voorgaan.

SPIOR doet onderzoek naar Islamofobie

Discriminatie van moslims in Rotterdam en regio komt vaker voor dan wordt aangenomen op basis van officiële meldcijfers. Dat is de belangrijkste conclusie van het onderzoek

naar islamofobie in de regio Rotterdam-Rijnmond van de regionale islamitische koepelorganisatie SPIOR. Veel moslims krijgen te maken met vijandige bejegening, ongelijke behandeling, bedreiging of zelfs geweld vanwege hun religieuze identiteit. Toch melden ze dit zelden, vaak vanwege een gebrek aan vertrouwen in mainstream instanties als de politie of ADV. Bijna drie kwart van de slachtoffers is vrouw, meestal zichtbaar als moslim door het dragen van een hoofddoek.

Tijdens het onderzoek kon direct melding worden gemaakt bij SPIOR, werd campagne gevoerd om uitingen van islamofobie te melden en vond een survey plaats onder moskeeën, islamitische scholen en andere islamitische organisaties. Van de 174 gevalideerde meldingen van discriminatie op grond van islamofobie heeft ruim de helft betrekking op vijandige bejegening en een klein kwart op ongelijke behandeling. Bedreiging en fysiek geweld tegen personen maakt 14 procent uit van de meldingen.

De meeste incidenten doen zich voor op straat of in openbare gelegenheden zoals winkels of het openbaar vervoer. Op het werk of op school worden eveneens vaak genoemd. Organisaties krijgen ook te maken met vernielingen en bedreigingen. Van de 28 islamitische organisaties binnen de survey heeft meer dan de helft afgelopen jaren te maken gehad met verbale of fysieke agressie. Bij acht op de tien is dat jaarlijks het geval en bij een op de zes ieder kwartaal. Vaak gaat het om vernieling (37 procent) of bedreiging (33 procent).

Burgemeester Aboutaleb neemt het onderzoeksrapport '[Islamofobie in zicht](#)' op 25 mei in ontvangst, onder grote belangstelling van de media. Onder andere het NOS journaal en de meeste grote dagbladen besteden er aandacht aan. Aboutaleb noemt het verontrustend dat discriminatie van moslims vaker voorkomt: "Racisme en discriminatie zijn een soort onzichtbare betonrot in de samenleving. Niet iedereen is zich ervan bewust en het manifesteert zich pas als dat balkonnetje naar beneden komt. Dat is levensgevaarlijk, daar moeten we voor oppassen."

Eerder waarschuwde ook RADAR voor het groeiende anti-islamsentiment en de toename

van moslimdiscriminatie in de regio Rotterdam. Het antidiscriminatiebureau doet dat op basis van het 'Jaarrapport Discriminatie, over discriminatie in de politie-eenheid Rotterdam'. In dit rapport zijn de registraties van de politie samengebracht met meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en verzoeken tot een uitspraak bij het College voor de Rechten van de Mens. Het aantal incidenten van moslimdiscriminatie, dat in 2015 door de politie in Rotterdam is geregistreerd, verdubbelde ten opzichte van 2014 terwijl het totaal aantal registraties van discriminatie juist daalde. Daarbij komt dat veel incidenten, waaronder bekladdingen van moskeeën, niet worden gemeld uit angst voor negatieve publiciteit en door gebrek aan vertrouwen in instanties. Ook uit de politie-registraties blijkt dat vrouwen met een hoofddoek relatief vaak slachtoffer zijn van uitsluiting, beledigingen, bedreigingen en zelfs geweld.

De groeiende moslimdiscriminatie heeft een negatief effect voor kansen van moslims op de arbeidsmarkt. Kandidaten worden op basis van hun naam of foto niet uitgenodigd voor een gesprek of ze krijgen te maken met pestgedrag op hun werk. Meer dan de helft van de meldingen van discriminatie op de arbeidsmarkt wordt gedaan door vrouwen die een hoofddoek dragen. Deze vrouwen krijgen bijvoorbeeld te horen dat ze de baan alleen krijgen als ze hun hoofddoek afdoen of ze krijgen te maken met klanten die niet door hen geholpen willen worden.

Het groeiende anti-moslimsentiment wordt aangewakkerd door de aanslagen in Parijs en Brussel maar ook door het groeiende verzet tegen de toestroom van vluchtelingen uit landen met een grote moslimbevolking. Het Meldpunt Islamofobie, een burger-initiatief om islamofobe incidenten in kaart te brengen, constateert dat de meeste meldingen uit 2015 binnenkwamen na de aanslagen in Parijs in januari en december van dat jaar. Uit Zuid-Holland komen verreweg de meeste meldingen en van de afzonderlijke steden staat Rotterdam op de eerste plaats. De daders zijn in de meeste gevallen witte mannen. In meer dan de helft van de incidenten waarbij individuen het slachtoffer zijn, zijn omstanders aanwezig. Toch wordt maar zelden ingegrepen.

Vooruitblik

Het 'gezicht' van discriminatie is tijd-, plaats- en contextgebonden. Hierboven las u de gezichtsbepalende actualiteiten en ontwikkelingen op het gebied van discriminatie op alle gronden, terreinen en in al haar vormen. Deze verschijnselen zullen naar alle waarschijnlijkheid ook een rol spelen in het discriminatiebeeld van de rest van het jaar 2016. In de volgende Stemmingen en Koersen zullen we ongetwijfeld dieper ingaan op de spanningen binnen de Turks-Nederlandse gemeenschap na de mislukte coup in Turkije, de ontwikkelingen op het gebied van etnisch profileren en zal er waarschijnlijk meer bekend zijn over het proces tegen PVV-leider Geert Wilders naar aanleiding van diens 'minder, minder'-uitspraken. Ook het rapport Discriminatiecijfers in 2015, waarin voor het eerst de registraties van discriminatie-incidenten door de politie en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland samen zijn gebracht, zal genoeg stof voor bespreking opleveren. Mogelijk zullen zich ontwikkelingen voordoen die we nu nog niet kunnen voorzien. Deze leest u dan in de uiteindelijke rapportage over 2016.

Voor meer informatie over de onderwerpen in Stemmingen en Koersen, kunt u terecht op onze website www.radar.nl.

Als u geïnteresseerd bent in onderzoek of publicaties over discriminatie, dan biedt de Kennisbank Diversiteit en Emancipatie uitkomst. Deze is te vinden op www.kennisbankdiversiteitnemancipatie.nl.

De volgende Stemmingen en Koersen verschijnt medio februari 2017